

راهنماهای موضوعی حاوی راهکارها و توضیحات درخصوص موضوعات مرتبط با کتاب راهنمای اسفیر هستند. این راهنماها مبتنی بر بازخوردهای دریافتی در طی بازبینی کتاب راهنمای اسفیر در طی سالهای ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ می‌باشند. همچنین راهکارهای بیشتری در این راهنماها ذکر شده‌اند و می‌توان آنها را در گذر زمان بنا به ضرورت و با هدف بیان آموخته‌های جدید در بخش امداد بشردوستانه به‌روزرسانی نمود.

محیط زیست در اقدامات بشردوستانه: پیش‌بسی پایداری، تاب‌آوری و پاسخ‌گویی

"اثرگذاری برنامه‌ها بر محیط زیست باید به حداقل برسد و به چگونگی حفاظت یا تخریب بیشتر محیط زیست در فرایند خریداری اقلام و خدمات، حمل و نقل، انتخاب مواد یا کاربری اراضی یا منابع طبیعی توجه شود." (کتاب راهنمای اسفیر، بخش آشنایی با اسفیر)

انسانها نیازمند زندگی در محیط زیست سالم هستند و در غیر این صورت، وضعیت نیک‌بود^۱ آنها به مخاطره خواهد افتاد. این مهم در زندگی روزمره افراد مصداق دارد و اهمیت آن در بحرانهای بشردوستانه دوچندان می‌شود. در اثر **تخریب محیط زیست**، تاب‌آوری و توانمندیهای افراد به طرق مختلف از منظر درآمدزایی و معیشت گرفته تا تأثیرات بر آموزش، سلامت و سایر ابعاد نیک‌بود، محدود خواهند شد.

ادغام قاعده‌مند ملاحظات زیست‌محیطی در تمامی مراحل عملیات پاسخ‌دهی به افزایش اثربخشی **فعالیت‌های بازتوانی**^۲، ارتقای **توسعه پایدار** و ایجاد بنیانی برای **حل و فصل تعارضات**^۳ و **گسترش صلح** منجر می‌گردد. اینگونه ملاحظات همچنین همراه با کاهش اثرگذاری تغییرات اقلیمی و پشتیبانی از سازگاری با تغییرات مذکور هستند. ارتباط مابین محیط زیست و پاسخ‌دهی بشردوستانه دوسویه است:

۱. محیط زیست بر پاسخ‌دهی بشردوستانه اثرگذار است.

الف. محیط زیست تخریب شده ممکن است باعث بروز یا تشدید بحران بشردوستانه شود.

تغییرات اقلیمی باعث مهاجرت‌های انبوه در عرصه جهانی شده‌اند و همراه با پیوندی قابل ملاحظه با رویدادهای ناگوار مدنی ازجمله در کشورهای سودان، چاد، فیلیپین و ماداگاسکار^۴ هستند. زنان و کودکان (که احتمال جان باختن آنها در بحرانها بیش از سایرین است^۵) بیشتر از دیگران در معرض خطرند. بر اساس موارد پیش‌بینی جهانی، تعداد مهاجرین زیست‌محیطی تا سال ۲۰۵۰ مابین ۲۵ میلیون تا یک میلیارد نفر تخمین زده می‌شود.

برای مثال سوانح شیمیایی یا مرتبط با فناوری.

ب. محیط زیست سالم باعث امکان پاسخ‌دهی بشردوستانه اثربخش می‌شود.

^۱ well-being

^۲ recovery

^۳ conflict resolution

^۴ بنگرید به: <https://careclimatechange.org/wp-content/uploads/2019/02/Suffering-In-Silence-2018.pdf>

^۵ بنگرید به:

برای مثال محیط زیست عاری از فصولات انسانی، ضرورتی اساسی در راستای تأمین کرامت، ایمنی، سلامت و نیک‌بود افراد به شمار می‌آید. اهمیت مدیریت ایمن فصولات انسانی در شرایط بحران معادل اهمیت تأمین آب ایمن است (فصل آفاب^۱، بخش ۳، مدیریت فصولات انسانی).

۲. پاسخ‌دهی بشردوستانه بر محیط زیست اثرگذار است.

الف. پاسخ‌دهی بشردوستانه ممکن است باعث ایراد خسارت بیشتر به محیط زیست شود.

برای مثال جنگل‌زدایی ناشی از عملیات بشردوستانه در شهر دارفور^۲.

ب. پاسخ‌دهی بشردوستانه ممکن است باعث بهبود شرایط زیست‌محیطی و کاهش خسارات آتی و خطر بحرانی‌های آینده گردد.

برای مثال با تأمین درختان میوه می‌توان به معیشت و تغذیه افراد کمک کرد^۳ و در جهت تثبیت خاک، حفظ آب در زمین، تأمین سایه و غیره اقدام نمود.

برای مثال تأمین سوخت برای پخت و پز و سایر منابع انرژی (پاک) در مراحل اولیه پاسخ‌دهی می‌تواند سبب محدود شدن جنگل‌زدایی شود.

توجه به مسائل محیط زیست از مقاطع اولیه بحران می‌تواند توأم با نتایج مثبت متعددی از قبیل موارد زیر باشد:

- توجه به مسائل زمینه‌ای محیط زیست که شاید در بروز بحران نقش داشته‌اند و همچنین کاهش خطر رخداد مجدد.
- حمایت از معیشتها از طریق مراقبت از منابع طبیعی که معیشتها متکی بر آنها هستند (فصل امنیت غذایی و تغذیه، بخش معیشتها).
- ارتقای ایمنی و سلامت اجتماعات از طریق کاهش آلودگی (هوا، آب و خاک) و پسماند (استاندارد ۷ سرپناه).
- کاهش پتانسیل بروز مخاصمات ناشی از محدودیت منابع در سطح محلی.
- حمایت از افراد و محیط زیست در برابر مخاطرات آتی از طریق فعالیتهای کاهش مخاطرات و بازسازی بهتر (فصل سرپناه).
- کاهش سرعت یا معکوس‌سازی روندهای منجر به جنگل‌زدایی، بیابان‌زایی و آلودگی و متعاقباً پشتیبانی از تاب‌آوری اجتماعات، تنوع زیستی، امنیت غذایی و توسعه اقتصادی.

در موقعیتهای طولانی مدت، باید رویکردهای درازمدت اقدامات بشردوستانه را به منظور آماده‌سازی اجتماعات در برابر خطرات مرتبط با اقلیم و وضعیت فعلی و آتی محیط زیست اتخاذ نمود. اهمیت این مسئله در شرایط وجود فشار افزوده بر منابع طبیعی یا پیشرانی بحرانی‌های درازمدت در اثر شرایط زیست‌محیطی مانند خشکسالی بیشتر می‌شود.

برای مثال اقدامات بشردوستانه می‌توانند شامل کاربرد راه‌حلهای طبیعت‌محور^۴ به عنوان بخشی از راهبرد کلی سازگاری باشند (همچنین تعهد ۹ استاندارد محوری بشردوستانه درخصوص کیفیت و پاسخگویی و نکات راهنما).

^۱ آفاب: آب، فاضلاب و بهداشت شخصی – WASH: water, sanitation, and hygiene

^۲ بنگرید به: https://postconflict.unep.ch/publications/darfur_timber.pdf

^۳ بنگرید به: <https://www.eccentre.org/resources/icraf-world-agroforestry-agroforestry-with-refugees-in-uganda/>

^۴ راه‌حلهای طبیعت‌محور بنا به تعریف اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت عبارتند از "اقدامات در جهت حفاظت، مدیریت پایدار و بازتوانی زیست‌بومهای طبیعی یا اصلاح شده که با اتخاذ این اقدامات می‌توان به چالشهای اجتماعی پاسخی اثربخش و همراه با سازگاری ارائه نمود و همزمان مزایایی برای نیک‌بود انسانها و تنوع زیستی ایجاد کرد".

در پاسخ‌دهی بشردوستانه باید به دنبال مطابقت دادن عملیات در راستای حمایت از اجتماعات در برابر عوارض نامطلوب تغییرات اقلیمی بود. بنگرید به اطلاعات بیشتر درباره مدیریت خطر اقلیم^۱ و کاهش خطر سوانح^۲.

پایداری محیط زیست و سازگاری با تغییرات اقلیمی در اسفیر

کتاب راهنمای اسفیر حاوی رویکرد تلفیقی متوازی برای تضمین تلاش کنشگران بشردوستانه است تا از آن طریق بتوان محیط زیست را به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از پاسخ‌دهی کلی بشردوستانه و فعالیتهای بازتوانی حفظ و ترمیم نمود.

موارد فوق در تمامی فصول کتاب راهنمای اسفیر، هم در فصول بنیادین و هم در فصول فنی صراحتاً گنجانده شده‌اند.

مقدمه‌ای درباره اهمیت پایداری محیط زیست در صفحه ۱۹ آشنایی با اسفیر درج شده است.

استاندارد ۷ سرپناه و سکونتگاه در خصوص پایداری محیط زیست مهمترین مأخذ زیست‌محیطی در اسفیر است و آن را می‌توان تا حدود زیادی در سایر بخشها بکار برد. فعالیتهای کلیدی ذیل این استاندارد عبارتند از:

- ادغام مدیریت و ارزیابی اثرات زیست‌محیطی در کل برنامه‌ریزی.
- اجرای برنامه‌های پایدار زیست‌محیطی.
- گزینش تکنیکها و مواد پایدار.
- مدیریت مسائل کلیدی اثرات زیست‌محیطی از جمله رویه‌های مدیریت پسماند جامد، انرژی و کاربری اراضی.
- احداث، حفظ و ارتقای سامانه‌های ایمن، قابل اطمینان، استطاعت‌پذیر و پایدار زیست‌محیطی تأمین انرژی.
- حفاظت، ترمیم و ارتقای ارزش اماکن عملیاتی، حین و پس از استفاده از آنها و کنارگذاری / گذار از آنها در جهت کاربرد در بخش توسعه ضمن رعایت حساسیتهای محیط زیست.

ملاحظات زیست‌محیطی حاوی نقش کلیدی در رویکرد بومی‌سازی شده نسبت به ارائه کمک است که در این رویکرد، نیازهای افراد به صورتی قاعده‌مند ارزیابی و در نظر گرفته می‌شوند (تعهد ۳ / استاندارد محوری بشردوستانه درخصوص کیفیت و پاسخگویی، استاندارد ۷ سرپناه).

پاسخگویی

مدیریت مناسب محیط زیست باعث گسترش پاسخگویی اقدامات بشردوستانه می‌شود. آسیب‌پذیرترین افراد متحمل بیشترین تبعات منفی زیست‌محیطی هستند. از این رو، جاری‌سازی^۳ محیط زیست را در مدیریت سوانح باید به عنوان امر پاسخگویی به اجتماعات متأثر و سایر دست‌اندرکاران کلیدی در نظر گرفت. هر چقدر مسائل زیست‌محیطی بیشتر در فرایند پاسخ‌دهی و بازتوانی پیش از رویداد سوانح ادغام گردند، احتمال جاری‌سازی منسجم آنها در کلیه مقاطع برنامه‌ریزی بشردوستانه افزایش می‌یابد.

حمایت: اجتناب از آسیب

^۱ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/themes/climate-risk/>

^۲ disaster risk reduction/mitigation. بنگرید به: <https://ehaconnect.org/themes/disaster-risk-reduction/>

^۳ mainstreaming

حداقل انتظار از پاسخدهی بشردوستانه آن است که اینگونه پاسخدهی نباید همراه با افزایش مدیریت ناپایدار منابع طبیعی و رویداد بحرانهایی زیست محیطی باشد.

محیط زیست از جمله اجزای کلیدی تأثیرات منفی بالقوه یا بالفعل غیرعمدی است که می تواند باعث به مخاطره افتادن ایمنی، کرامت و حقوق افراد منجر گردد (تعهد شماره ۳ استاندارد محوری بشردوستانه درخصوص کیفیت و پاسخگویی، اقدام کلیدی ۳-۶). تعهد شماره ۳ حاوی نکته راهنمای تفصیلی در زمینه دغدغه های زیست محیطی است (ص ۶۲).

تحلیل جامع پیوندهای مابین عوامل زیست محیطی و حمایتی در برنامه ریزی بشردوستانه ضرورت دارد تا از این طریق بتوان گامی در جهت اجتناب از فشارهای زیست محیطی و خطرات حمایتی یا کاهش آنها اتخاذ نمود.

برای مثال در برخی شرایط بیجا شدگی^۱، امکان دارد افزایش نیاز به آب و چوب (برای ساخت سرپناه) به جنگل زدایی و کمبود آب منجر گردد. زنان و کودکان شاید مجبور به طی مسیر طولانی برای جمع آوری هیزم یا آب شوند و بیشتر در معرض خطرهای گوناگون قرار گیرند (بنگرید به اصل ۱ بخش حمایت از کتاب راهنمای اسفیر^۲، یادداشت های راهنما درباره کمک های بشردوستانه).

پرسشهای راهنما برای گنجاندن مسائل حمایتی و محیط زیست در اجرای برنامه ها شامل نمونه های زیرند:

- موارد مربوط به حمایت و محیط زیست به چه نحوی در فعالیتهای بخش شما ادغام شده اند؟
- از نظر شما، خطرهای کلیدی حمایتی مرتبط با عوامل زیست محیطی (از جمله موارد غیرمشهود) که باید مورد تأکید قرار گیرند کدامند؟
- آیا راهکارهای حمایتی مرتبط با محیط زیست مطرح هستند که فعالیتهای بخش شما مبتنی بر آنها باشند و از نظر شما باید مورد تأکید قرار گیرند؟

بنگرید به مطالب بیشتر درباره حمایت و محیط زیست^۲.

تعاریف^۳

					
تاب آوری	کاهش خطر سوانح	سازگاری با تغییرات اقلیمی	پایداری محیط زیست	تخریب محیط زیست	محیط زیست
ظرفیت سازگاری برای تغییر. در عرصه طراحی برنامه می توان از اطلاعات مربوط به شناخت	مفهوم و رویه ای که با هدف پیشگیری از خطر جدید سوانح، کاهش خطر	در اثر تغییرات اقلیمی، ظرفیت افراد در معرض خطر برای سازگاری کافی نخواهد بود و آنها در برابر	برآورده کردن نیازهای فعلی بدون ایراد خلل در توانایی نسل های آتی در	آلوده کردن و بهره برداری ناپایدار منابع طبیعی که زیست بومها و جمعیت های متأثر از	محیط های فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیک که افراد در آنها به کار و زندگی مشغولند و بنوبه خود بر این محیطها

^۱ displacement

^۲ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/clusters/protection/>

^۳ مطابق با واژه نامه اسفیر و بنگرید به: <http://bit.ly/Sphere-Glossary-2019>

اثرگذارند. محیط‌های مذکور حاوی منابع طبیعی حافظ حیات هستند که کیفیت محیط‌های محل سکونت افراد در آنها با توجه به این منابع تعیین می‌شود. محیط زیست را باید به منظور حفظ کارکردهای اساسی آن، مورد حفاظت و مدیریت قرار داد چرا که با برخورداری از محیط زیست سالم می‌توان به ارتقای پاسخ‌دهی به سوانح کمک نمود.	سوانح را مورد تهدید بیشتری قرار می‌دهد. نمونه‌ها عبارتند از تخریب اراضی، جنگل‌زدایی، بیابان‌زایی، آتش‌سوزی در طبیعت و افول تنوع زیستی. تصویر: برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد	پاسخ‌دهی به نیازهای خود ^۱ . تصویر: شبکه اطلاعات یکپارچه منطقه‌ای / کیت هولت ^۲	اثرات سوانح آسیب‌پذیر می‌شوند. سازگاری با تغییرات اقلیمی عبارتست از مداخلات معطوف به شناسایی، کاهش و مدیریت خطرهای مرتبط با حوادث رایج، شدید و غیرقابل پیش‌بینی آب و هوایی. تصویر: برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد / نجیب آزاد ^۳	موجود سوانح و مدیریت خطر باقیمانده که همگی در تقویت تاب‌آوری و توسعه پایدار اثرگذارند ^۴ . تصویر: اداره هماهنگی/ امور بشردوستانه سازمان ملل متحد	نوع وابستگی افراد به محیط زیست به منظور بازتوانی خود استفاده نمود و به پاسخ‌دهی پایدارتر برای سازگاری با تنش‌های آتی و کاهش خطرهای آینده دست پیدا کرد. تصویر: شبکه اطلاعات یکپارچه منطقه‌ای / گای اولیور ^۵
---	--	---	--	--	---

تعهدات ۱، ۳، ۶ و ۹ برای ملاحظات زیست‌محیطی بسیار حائز اهمیت هستند. با این وجود، کلیه تعهدات را باید بنا به ضرورت در هر موقعیت خاص پاسخ‌دهی در نظر گرفت.

تعهد شماره ۱: تناسب و ضرورت. در پاسخ‌دهی بشردوستانه اثربخش باید **خطر زیست‌محیطی را ارزیابی نمود** و وضعیت‌سنجی و ارزیابی گسترده‌تر را به منظور اجتناب از آسیب‌پذیری محلی انجام داد. برای در نظر گرفتن محیط زیست در برنامه‌ریزی بشردوستانه می‌توان از ابزار متعددی بهره جست (بنگرید به قسمت ذیل).

^۱ UNEP / Caroline Thomas

^۲ اقتباس از:

Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development (A/42/427), Chapter 2: Towards Sustainable Development. <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>

^۳ IRIN / Kate Holt

^۴ UNEP / Najeeb Azad

^۵ اداره کاهش خطر سوانح سازمان ملل متحد (UNISDR)

^۶ IRIN / Guy Oliver

بنگرید به مطالب بیشتر درباره در نظر گرفتن محیط زیست در وضعیت‌سنجی^۱ و ارزیابی^۲.

تعهد شماره ۳: ظرفیتهای محلی و اجتناب از آسیب. بنگرید به قسمت "اجتناب از آسیب" در بخشهای پیشین.

تعهد شماره ۶: هماهنگی. همکاری کارشناسان بخشهای بشردوستانه و محیط زیست در پاسخ‌دهی بشردوستانه همراه با مزایای متقابل است چراکه هماهنگی بیشتر و یافتن راه‌حلهای مشترک به ارتقای وضعیت زندگی و معیشت اجتماعات متأثر از سوانح می‌انجامد. این امر بطور خاص در کشورها و مناطق دچار فقر و زیست‌بومهای شکننده مصداق دارد که در معرض خطر افزوده سوانح طبیعی و ناپایدار هستند و چرخه معیوب تخریب زیست‌محیطی و اجتماعی در آنها شکل می‌گیرد.

با مشورت کردن و جلب مشارکت سازمانها و مقامات مسئول محلی محیط زیست می‌توان بر مسائل اصلی مانند حساسیتهای زیست‌محیطی، موجودیت منابع طبیعی، مخاطرات زیست‌محیطی و حقوق تصرف اراضی تأکید کرد (استاندارد ۶ سرپناه).

بنگرید به مطالب بیشتر درباره هماهنگی^۳ برای جاری‌سازی محیط زیست در مدیریت سوانح.

تعهد شماره ۹: مدیریت و کاربرد مسئولانه منابع. در اقدام کلیدی ۴-۹ و نکته راهنمای پشتیبان، در نظر گرفتن اثرگذاری کاربرد منابع طبیعی یا محلی بر محیط زیست مورد تأکید قرار گرفته است و ارزیابی سریع اثرات زیست‌محیطی و اتخاذ اقدامات کاهش این اثرات در اسرع وقت، توصیه شده‌اند.

آفاب

پاسخ‌دهی به موارد آفاب باید به پیشبرد اهداف درازمدت اجتماعات و حداقل‌سازی اثرات زیست‌محیطی منجر گردد. (مفاهیم اساسی در آفاب، ص ۹۴)

برنامه‌ریزی آفاب و محیط زیست دارای پیوند ذاتی و همچنین وابستگی متقابل هستند: تا حد زیادی، آفاب در واقع خود محیط زیست است. در شرایط یا عملکرد زیست‌محیطی نامطلوب که ازجمله ممکن است به کاهش یا آلودگی منابع آب منجر گردند، نمی‌توان پیامدهای پایدار آفاب را تحقق بخشید. علاوه بر این، مسائل محیط زیست و بخش حمایت در حوزه‌هایی مانند جمع‌آوری آب یا سوخت مورد نیاز برای تصفیه آب مرتبط هستند.

در نکته راهنمای استاندارد ۱-۲ تأمین آب، به مسائل زیست‌محیطی در فرایند شناسایی مناسبترین منابع آب زیرزمینی یا آب سطحی، کاربرد مجدد آب خاکستری و ذخیره‌سازی آب باران و همچنین حداقل‌سازی نشت آب و استفاده از آب نشی برای آبیاری در باغها و کشتگاهها توجه می‌شود.

^۱ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/crisis-response-recovery/situation-analysis/>

^۲ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/crisis-response-recovery/assessments/>

^۳ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/crisis-response-recovery/coordination/>

در استانداردهای مدیریت فضولات انسانی شامل نکته راهنمای آن، حداقل سازی تأثیرات مدیریت فضولات انسانی بر محیط زیست از جمله در برابر آلودگی منابع آب سطحی یا زمینی در نظر گرفته می‌شود. این مسئله شامل تصفیه یا دفع صحیح آب توأم با حداقل خسارت زیست‌محیطی است.

در استاندارد ۱-۴ کنترل ناقلین بیماری، مسئله کنترل ناقلین بیماری^۱ برای کاهش خطرات آلودگی شیمیایی و حداقل سازی مصرف حشره کش مورد توجه قرار گرفته است و نکته راهنما درباره پاسخ‌دهی مهندسی محیط زیست تدوین شده است.

در استانداردهای مدیریت پسماند جامد، به استفاده مجدد، هدف گذاری مجدد یا کمپوست^۲ پسماند جامد و پسماند خانگی توجه می‌شود.

ضمیمه ۱: چک لیست ارزشیابی آفاب شامل پرسشهایی درباره اثرات زیست‌محیطی در طی ارزیابیهای آفاب است.

بنگرید به مطالب بیشتر درباره آفاب و محیط زیست^۳.

سرپناه

برنامه‌های سرپناه و سکونتگاه همراه با یکی از بیشترین میزان خطر اثرات منفی بر محیط زیست در مدیریت سوانح هستند.

این برنامه‌ها در عین حال توأم با فرصتی برای حداقل سازی اثرات بالقوه زیست‌محیطی از طریق مدیریت و ارزیابی منسجم زیست‌محیطی هستند. پایداری محیط زیست در مقدمه و تمامی استانداردهای فصل سرپناه و سکونتگاه^۴ جاری سازی شده است و دارای استاندارد خاصی می‌باشد (استاندارد ۷ سرپناه).

با بازسازی پایدار می‌توان به افراد متأثر کمک نمود تا در برابر استرسها و تنشها در شرایط موجود تاب‌آورتر گردند و خطرات آتی را کاهش دهند.

مسائل کلیدی پوشش داده شده در استاندارد ۷ در خصوص پایداری محیط زیست در صفحه ۲ این راهنمای موضوعی فهرست شده‌اند.

بنگرید به نکته مرجع^۵ استخراج شده از استاندارد ۷ اجتماع عملکرد محیط زیست خوشه سرپناه در زمینه سرپناه و سکونتگاه.

بنگرید به مطالب بیشتر درباره سرپناه و سکونتگاه و محیط زیست^۶.

^۱ بنگرید به:

<https://ehaconnect.org/resource/reducing-environmental-impacts-of-vector-control-chemicals-in-emergencies/>

^۲ compost

^۳ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/clusters/water-and-sanitation-wash/>

^۴ بنگرید به: <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch008>

^۵ بنگرید به:

<https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=forums&srcid=MTI3MzA4ODA0NzE2MDk3MjU0NzcBMTAzNDIyMjc3NjMzMTI4MDMyMzMBN0o4NFFsVkNBd0FKATAuMQEBdjlI&authuser=0>

^۶ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/clusters/shelter-and-settlements/>

بنگرید به اجتماع عملکرد محیط زیست خوشه سرپناه^۱.

سلامت

وضعیت محیط زیست مانند کیفیت آب و هوا مستقیماً بر سلامت افراد اثرگذار است و فعالیتهای بخش سلامت ممکن است بر محیط زیست تأثیر بگذارند. سلامت بالاترین سنجه محیط زیست مناسب است.

تغییرات اقلیمی می‌تواند اثرات منفی بر سلامت عمومی داشته باشند و باعث تشدید خطر سوانح گردند. به عنوان نمونه، برخی آفت‌ها مانند شکوفایی جلبکی^۲ و پشه‌های ناقل مالاریا می‌توانند به مناطقی انتشار یابند که قبلاً مبتلا به مالاریا نبوده‌اند.

در بخش نظامهای سلامت، جوانب زیست‌محیطی بیماریهای تنفسی در کودکان (نکته راهنمای استاندارد ۱-۱ نظام سلامت) و دفع ایمن پسماند پزشکی و مراقبتهای بهداشتی (نکته راهنمای استانداردهای ۱-۱ و ۱-۳ نظام سلامت) پوشش یافته‌اند.

در استاندارد ۱-۱-۲ بیماریهای واگیردار (شامل نکته راهنما)، بهداشت محیط و کنترل ناقلین بیماری و همچنین مدیریت پسماند جامد به عنوان بخشی از اقدامات پیشگیری میان بخشی مرتبط با استانداردهای ۲-۴ (کنترل ناقلین بیماری) و ۱-۵ (مدیریت پسماند جامد) پوشش داده شده‌اند.

در استاندارد ۲-۲-۲ سلامت کودکان (شامل نکته راهنما)، آلودگی هوای خانگی و بیماریهای تنفسی مربوطه پوشش داده شده‌اند و پیشنهاد اجاقهای آشپزی جایگزین برای کاهش دود و گاز ارائه شده است.

بنگرید به مطالب بیشتر درباره سلامت و محیط زیست^۳.

ارائه از طریق بازارها

در متن و چک‌لیستهای ضمیمه ارائه کمک از طریق بازارها، اهمیت پایداری اخلاقی و زیست‌محیطی در کمکهای بازارمحور بحث شده‌اند:

- شناخت خطر بهره‌کشی بیش از حد زیست‌بومها و منابع طبیعی توسط بازارها همراه با خطرهای بیشتر برای افراد.
- قرار دادن خطرات حمایتی و تأثیرات منفی بر منابع طبیعی و محیط زیست هنگام ارزیابی و پایش خطرات بالقوه کمکهای نقدی.
- توجه به پایدار بودن منابع طبیعی و احتمال منجر شدن این مسئله به مخاصمات بر سر منابع.
- آموزش و نظارت بر کارکنان در کلیه سطوح زنجیره تأمین به منظور مشاهده رویه‌های اخلاقی و زیست‌محیطی پایدار (تعهد شماره ۱/۱ استاندارد محوری بشردوستانه درخصوص کیفیت و پاسخگویی: کارکنان).
- دفع اقلام تخریب شده و پیشگیری از ورود مجدد اقلام نامناسب در زنجیره تأمین که ممکن است به محیط زیست خسارت وارد کنند یا منابع آبی را آلوده نمایند.

^۱ بنگرید به: <https://www.sheltercluster.org/community-of-practice/environment>

^۲ algal blooms

^۳ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/clusters/health/>

بنگرید به مواد و زنجیره تأمین^۱، تدارکات، راهنمای تدارکات پاک^۲.

بنگرید به مدیریت منابع طبیعی^۳.

بنگرید به نقد^۴.

محیط زیست، چرخه مدیریت برنامه و اسفیر: چک لیست ملاحظات کلیدی

ارزیابی

- ادغام ارزیابیهای محیط زیست به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر مقطع ارزیابی سوانح.
- اجرای ارزیابی محیط زیست در اسرع وقت پس از سانحه (تعهد شماره ۱ استاندارد محوری بشردوستانه درخصوص کیفیت و پاسخگویی و استاندارد ۷ سرپناه). بررسی پیش‌رانه‌های زیست‌محیطی بحران و خطرات و اثرات اصلی زیست‌محیطی پیش روی جمعیت‌های متأثر.
- دعوت از کنشگران برای مشارکت در ارزیابیهای محیط زیست^۵ (استاندارد ۷ سرپناه).
- درخواست برای تأمین کارشناسی زیست‌محیطی بیشتر در صورت نیاز – در نظر گرفتن دولت میزبان و سازمانهای ملی برای تأمین کارشناسی (تعهدات شماره ۳ و ۶ استاندارد محوری بشردوستانه درخصوص کیفیت و پاسخگویی).

طراحی برنامه

- ادغام نتایج ارزیابی محیط زیست در طراحی برنامه.
- ترجمان نتایج در فعالیتهای کاهش و تعریف راه‌حلها برای مسائل زیست‌محیطی شناسایی شده.
- استفاده از ظرفیتهای محلی برای حل و فصل مسائل زیست‌محیطی.
- حصول اطمینان از انعکاس نحوه تشدید یا گسترش بحران در نیازهای بشردوستانه، آسیب‌پذیریها و خطراتی که قرار است در برنامه پاسخ‌دهی مورد توجه قرار گیرند.
- گنجاندن ملاحظات زیست‌محیطی در اهداف، پیامدها و فعالیتهای برای تضمین توجه به آنها در کل فرایند پاسخ‌دهی.
- در صورت غیرممکن بودن ادغام ملاحظات زیست‌محیطی در اهداف، بروندها و فعالیتهای باید به نوعی مطابقت داده شوند که به دغدغه‌های زیست‌محیطی توجه شود.
- بودجه‌بندی برای فعالیتهای زیست‌محیطی.

اجرا

^۱ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/themes/materials-supply-chain/>

^۲ بنگرید به: <https://dlca.logcluster.org/display/LOG/Green+Logistics>

^۳ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/themes/natural-resource-management/>

^۴ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/themes/cash/>

^۵ بنگرید به:

- فعالیتهای بشردوستانه برنامه‌ریزی شده باید از لحاظ اثرگذاری و خطرات زیست‌محیطی غربالگری شوند (بنگرید به منابع).
- در صورت جاری بودن فعالیتهای دارای تأثیرات منفی بر محیط زیست، موارد زیر باید در نظر گرفته شوند:
- به تعلیق انداختن یا لغو کردن فعالیت در صورت منجر شدن آن به خسارت غیرقابل قبول زیست‌محیطی اما مسئله مهم نجات جان افراد باید همواره اولویت داده شود.
- مطابقت برنامه‌ها یا فعالیتهای جاری به منظور ادغام اقدامات کاهش یا اجتناب از اثرات زیست‌محیطی.
- پذیرش اثرات منفی زیست‌محیطی از آنجا که کمکهای امدادی اجتناب‌ناپذیرند و ارائه این کمکها نسبت به گزینه عدم ارائه آنها ارجحیت دارد. اقدامات کاهش و اصلاح باید در سایر عناصر برنامه‌های امداد یا بازتوانی پسانحیه لحاظ گردند.
- ایجاد شراکت با کنشگران و کارشناسان محیط زیست.
- استفاده از ظرفیتهای محلی، افزایش پاسخگویی در پاسخ‌دهی و بنیان نهادن آن در موقعیت محلی در شرایط بحرانی طولانی مدت.
- انجام همزمان فعالیتهای اجرای پروژه و ارتقای آگاهی در بحرانی طولانی مدت.

پایش، ارزشیابی و یادگیری

- تدوین برنامه مدیریت و کاهش اثرات زیست‌محیطی بر مبنای ارزیابیهای برنامه‌ها (بنگرید به /استاندارد ۷ سرپناه^۱).
- پایش اثرگذاری فعالیتهای بشردوستانه بر محیط زیست در برابر اطلاعات شاخص مبنای^۲ حاصل از ارزیابیهای محیط زیست.
- ادغام دیدگاههای اجتماعات محلی درخصوص تغییرات زیست‌محیطی در نظر گرفته شده (مانند تغییرات در رویه‌های معیشتی بنا به مسائل محیط زیست).
- درخواست برای تأمین کارشناسی فنی و جلب مشارکت کنشگران محلی به منظور کمک به فرایند تعیین مناسب بودن اقدامات. این امر می‌تواند در شرایط پایش دشواری اثرگذاری محیط زیست مفید واقع گردد.
- پایش تأثیرات سه‌گانه کلیدی بر محیط زیست:
- تبعات مستقیم زیست‌محیطی مخاطره طبیعی یا ناشی از فناوری که باعث بحران شدند.
- تبعات زیست‌محیطی عملیات امداد.
- اثرگذاری نیازهای اساسی برطرف نشده افراد متأثر بر محیط زیست.
- تعریف شاخصهای صریح مرتبط با نوع پاسخ‌دهی به بحران و موقعیت محیط زیست. بنگرید به پودمان طراحی، پایش و ارزشیابی پروژه^۳ در بسته ابزار بازتوانی و بازسازی پاک.
- در نظر گرفتن میزان توجه به مسائل محیط زیست و نحوه کاهش (یا عدم کاهش) اثرگذاری منفی بر محیط زیست در ارزشیابی نهایی، سالانه یا میان‌مدت.
- ادغام ملاحظات زیست‌محیطی در کارگاهها با محوریت درس‌آموخته‌ها به منظور ارائه اطلاعات در عملیات آتی.

^۱ بنگرید به: https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch008_009

^۲ baseline

^۳ بنگرید به: <http://envirodm.org/training/eng/project-design-monitoring-and-evaluation>

- بهره‌گیری ارزشیابی به عنوان ابزار یادگیری در راستای تألیف توصیه‌های عینی برای مطرح کردن جاری‌سازی محیط زیست در برنامه‌ریزی آینده.

بنگرید به مطالب بیشتر درباره محیط زیست در کل چرخه برنامه بشردوستانه^۱.

چشم‌انداز

مسائل محیط زیست باعث پیدایش و تشدید بحرانها می‌گردند. عملیات بشردوستانه تحت فشار فزاینده‌ای در جهت حداقل‌سازی اثرات زیست‌محیطی به منظور دوری از وخامت بیشتر بحرانها قرار دارد. بنا به همین دلیل، اهمیت این موضوع در اسفیر مضاعف می‌گردد. اینگونه ملاحظات همچنین سفرهای هوایی سازمانهای بشردوستانه و ردپای کربن قابل ملاحظه آنان را در بر می‌گیرند. تداوم سفرهای هوایی بعضاً گران قیمت بیش از پیش بررسی می‌شود. اسفیر را می‌توان به عنوان سازوکاری برای سازمانها در فرایند تدوین راهبردهای زیست‌محیطی خود و ترسیم عملکردهای مناسب جهانی برای ویراست بعدی کتاب راهنما در نظر گرفت.

ابزار و منابع

بخش پشتیبانی:

- برای موارد محیط زیست در پشتیبانی از هماهنگی اقدام بشردوستانه، ادغام محیط زیست در چرخه برنامه بشردوستانه و پاسخ‌دهی مستمر بشردوستانه، با واحد مشترک برنامه محیط زیست / اداره هماهنگی امور بشردوستانه سازمان ملل متحد از طریق رایانامه ذیل تماس بگیرید: ochaunep@un.org
- برای برخورداری از پشتیبانی متخصص محیط زیست در بازتوانی، بازسازی و کاهش خطر سوانح، با بخش پشتیبانی پیوند بازتوانی پاک که توسط صندوق جهانی طبیعت و شرکای آن مدیریت می‌گردد، بنگرید به تارنمای ذیل: <http://envirodm.org/helpdesk>

راهنمایی درخصوص محیط زیست در اقدام بشردوستانه

- پیوند اقدام بشردوستانه و محیط زیست^۲: بسته ابزار برخط که باعث گردهم آمدن بخشهای بشردوستانه و محیط زیست در جهت پشتیبانی از مدیریت سوانح با رویکرد پایداری محیط زیست می‌شود.
- بازتوانی و بازسازی پاک – بسته ابزار آموزشی برای اقدام بشردوستانه^۳: صندوق جهانی طبیعت و صلیب سرخ آمریکا.
- بسته ابزار چارچوب ارزشیابی، پایش و ارزیابی محیط زیست در عملیات مرتبط با پناهندگان^۴. کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان و سازمان کر، ۲۰۰۹.

^۱ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/crisis-response-recovery>

^۲ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/>

^۳ بنگرید به: <http://envirodm.org/green-recovery>

^۴ بنگرید به:

- مرکز بحرانهای زیست‌محیطی^۱، واحد مشترک برنامه محیط زیست / اداره هماهنگی امور بشردوستانه سازمان ملل متحد. ابزار برخط آمادگی همراه با اطلاعات، ابزار، آموزش و راهنمایی.
- در ابزار ارزیابی سریع اثرات محیط زیست^۲، روشی ساده برای شناسایی، تعریف و اولویت‌بندی تأثیرات بالقوه سوانح بر محیط زیست از جمله موارد ساخته و پرداخته سازمانهای بشردوستانه بکار رفته است.
- در ابزار سریع ارزیابی محیط زیست^۳، از پاسخ‌دهندگان اولیه در سوانح در راستای تعیین خطرات ناشی از مواد خطرناک پشتیبانی به عمل می‌آید.
- ابزار پیوند برای ارزیابی محیط زیست^۴ ابزار غربالگری زیست‌محیطی است که در طی آن، حساسیت کلی زیست‌محیطی منطقه پروژه، سرپناه، آفاب و امنیت غذایی پوشش یافته است.
- گروه توسعه بازتوانی اضطراری^۵ گزارشات و مطالب آموزشی را درباره مسائل محیط زیست منتشر می‌کند.

نوامبر ۲۰۱۹

نگارنده: آماندا جورج

با پشتیبانی صلیب سرخ سوئیس

مجموعه راهنماهای موضوعی اسفیر، ۲۰۱۹

ژنو، سوئیس

www.spherestandards.ir

ترجمه از متن انگلیسی: حمید مرعشی

با همکاری نازنین کاظمی، پریسا بهمنی و شهریار رحمانی (کنسرسیوم بین‌المللی پناهندگان در ایران)

^۱ بنگرید به: <http://www.eecentre.org/>

^۲ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/resource/rea/>

^۳ بنگرید به: <https://www.eecentre.org/resources/feat/>

^۴ بنگرید به: <https://ehaconnect.org/resource/neat>

^۵ بنگرید به: <https://www.urd.org/en/theme/environment/>